

ტრანსეკონომიკური კომპანიების ზეგავლენა გლობალიზაციის პროცესში

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ძირითად ტენდენციას მისი გლობალიზაცია წარმოადგენს. სულ უფრო ძლიერდება ეროვნული ეკონომიკის გლობალურ ეკონომიკაზე გადასვლა, რაშიც გადამწყვეტ როლს ტრანსეკონომიკური კომპანიები ასრულებენ.

გლობალიზაციის ეპოქაში ტეკ-ების ფაქტორი სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს როგორც ეროვნულ, ისე მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში. პირდაპირი ინვესტიციები ხელს უწყობს ქვეყანაში დასაქმების ზრდასა და უმუშევრობის შემცირებას, პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებასა და საგარეო-სავაჭრო პოზიციების განმტკიცებას.

საკვანძო სიტყვები: ტრანსნაციონალური კომპანიები, გლობალიზაცია, გარდამავალი ეკონომიკა.

შესავალი

თანამედროვე ეტაპზე, გლობალიზაციის პროცესის გაღრმავების კვალობაზე გასაღების ბაზრების, წარმოებისა და საკუთრების ინტერნაციონალიზაციის პირობებში, ტეკ-ებისა და ჩვეულებრივ კომპანიებს შორის ზღვარი რამდენადმე პირობითია. ამჟამად, გაეროს კლასიფიკაციით, ტეკ-ებს მიეკუთვნება ფირმები: რომელთაც საწარმოები აქვთ არანაკლებ ორ ქვეყანაში: მათ შორის ხორციელდება აქტიური ეკონომიკური თანამშროლობა (რესურსებისა და პასუხისმგებლობის ურთიერთგაცვლა); ცენტრალიზებულად ხორციელდება შეთანხმებული ეკონომიკური პოლიტიკა.

ტრანსნაციონალიზაცია ზრდის საშუალო მოგებასა და მისი მდგრადი მიღების საიმედოობას. ტეკ-ები დიდ გავლენას ახდენენ შრომის მსოფლიო ბაზრის ფორმირებაზე. ხელს უწყობენ განვითარებულ ქვეყნებში უკვე აპრობირებული ინსტიტუტების - შრომითი და ანტიმონოპოლიური საკანონმდებლო ნორმების, დაბერგვრის პრინციპების, კონტრაქტების დადების პრაქტიკისა და სხვათა წარმატებულ

ინა ებიევი

სტუდ-დოქტორანტი

გადატანასა და დანერგვას განვითარებად ქვეყნებში. ისინი წარმატებით ახორციელებენ აგრეთვე ისეთ საწარმოო, საინვესტიციო და სავაჭრო ფუნქციებს, როგორცაა: ეკონომიკური ინტეგრაციის სტიმულირება, პროდუქციის საერთაშორისო წარმოება, განაწილება-რეგულირება, ქვეყნებს შორის მდგრადისაგარეო-ეკონომიკური კავშირების შექმნა, გლობალური ეკონომიკის ფორმირება-განმტკიცება და სხვა.

ძირითადი ნაწილი

დადებით მხარეებთან ერთად, ტეკ-ების საქმიანობას გააჩნია ნეგატიური ასპექტებიც, რომელთაგანაც აღსანიშნავია: შრომის საერთაშორისო დანაწილების სისტემაში კაპიტალის მიმღები ქვეყნისათვის არაპერსპექტიული მიმართულების თავს მოხვევის შესაძლებლობა; მოძველებული და ეკოლოგიურად საშიში ტექნოლოგიების განვითარება; მათი დაბალი ხარისხისა და ფალსიფიცირებული საქონლის გამსაღებლად გადაქცევა; საინვესტიციო და საწარმოო პროცესების განვითარებაში რისკების ზრდა; შიდა-ტრანსფერტული ფასების გამოყენებით მოგების დიდი ნაწილის ბაზირების ქვეყანაში გადაქაჩვა და სხვ.

ტრანსეკონომიკური კომპანიებს, მსოფლიოს გლობალური ეკონომიკის და ქვეყნების ფინანსური და ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების ზრდაში წამყვანი ადგილი უკავიათ. თანამედროვე პირობებში ტრანსეკონომიკური კომპანიების საქმიანობამ უპრეცედენტო მასშტაბებს მიაღწია და დომინირებენ საქონლითა მომსახურებით ვაჭრობასა და ფინანსურ სფეროში.

მიმღებ ქვეყნებზე ტეკ-ების საქმიანობის გავლენის პრობლემებისა და განვითარების პროცესში მათი როლის შესახებ მრავალი კვლევა არის მიმდინილი, სადაც, სრულიად განსხვავებული შეხედულებებია. ზოგიერთი მკვლევარი აქცენტს აკეთებს ტეკ-ებისა და მიმღები ქვეყნების ინტერესთა სხვადასხვაობაზე. ტეკ-ები მოგების მიღე-

ბის ძიების პროცესში ესწრაფვიან კაპიტალის აკუმულირებას, ხოლო მიმღები ქვეყნები ცდილობენ არ ჩამორჩნენ განვითარების პროცესს. ტნკ-ები არა მარტო ბიზნესით არიან დაკავებული, არამედ ერთგვარიანი მიმღები ქვეყნების ეკონომიკურ პოლიტიკაში და ზეწოლას ახდენენ მთავრობაზე, რათა უზრუნველყონ საკუთარი ბიზნეს-ინტერესებისთვის მაქსიმალურად სასარგებლო გადაწყვეტილების მიღება.

განსხვავებული აზრი უკავშირდება მოდერნიზაციის თეორიას. ტნკ-ები გამოდიან ქვეყნებისათვის დამატებითი კაპიტალის მიმწოდებლად, რაც ძირითადად განვითარების ერთერთი შემაფერხებელი ფაქტორია.

ტნკ-ები აქტიურად განიხილავენ გარდამავალ ქვეყნებში ბიზნესის გაფართოების პოტენციურ შესაძლებლობებს. ისინი ითვალისწინებენ იმ ეკონომიკურ რეალობას, რომელიც გარდამავალი ქვეყნისთვისაა დამახასიათებელი:

- დაბალი პოლიტიკური სტაბილურობა;
- სწრაფი ცვლილებები და მაღალი რისკი;
- ეკონომიკური და სოციალური დაძაბულობის გარკვეული დონე;
- არათანმიმდევრული ეკონომიკური პოლიტიკა;
- ნაკლებად განვითარებული ფიზიკური და ინსტრუქციური ინფრასტრუქტურა;
- საშუალო კლასის არსებობა;
- სამუშაო ძალის განათლების დონის შეფასების სირთულე;
- კონტრაქტების შესრულების სირთულე.

მიუხედავად აღნიშნულისა, ეს ქვეყნები ტნკ-ებისათვის მიმზიდველია მომგებიანი ვაჭრობისა და ინვესტირების მზარდი შესაძლებლობების გამო. მათი მთავარი მიზანი მიმღები ქვეყნების ბაზრებზე მყარი პოზიციების დაკავებაა. ეს ნიშნავს არა მარტო ტნკ-ის ბაზრების

გეოგრაფიულ გაფართოებას, არამედ შეიღობილი კომპანიებისა და ფილიალების დაფუძნებას, მოცემულ ქვეყანაში არსებული კონკურენტუნარიანობის წყაროების გამოყენების გზით.

დასკვნა

თანამედროვე ტნკ-ებისათვის დამახასიათებელია შემდეგი ძირითადი თავისებურებები: ქვეყანათაშორისი უპურატესობების გამოყენება; კაპიტალის მოძრაობა ტნკ-ის ბაზრების ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებისაგან დამოუკიდებლად; მაღალტექნოლოგიურ და მეცნიერებატევად დარგებში შეღწევა, რომლებიც დიდ ინვესტიციებსა და მაღალკვალიფიციურ პერსონალს საჭიროებენ; მძლავრი საწარმოო ბაზის შექმნა; გლობალური საწარმოო-სავაჭრო პოლიტიკა; საქმიანობის დივერსიფიკაცია; ბიზნესის მონოპოლიზაცია; სტრატეგიული დაგეგმვა; კომპანიის შიდა ვაჭრობის გაძლიერება.

სამწუხაროდ, საქართველოში კორპორაციული სისტემის განვითარება ჩანასახოვან მდგომარეობაშია. როგორც წესი, კორპორაცია როგორც სამეწარმეო საქმიანობის ორგანიზაციული ფორმა, ითვალისწინებს წილობრივ საკუთრებას, იურიდიულ სტატუსს და მართვის ფუნქციების თავმოყრას მენეჯერების ხელში, თანაცეს უკანასკნელნი დაქირავებულია. კორპორაცია ბიზნესის ისეთი სამართლებრივი ფორმა, რომელიც განსხვავებული და განცალკევებულია მისი მფლობელი კონკრეტული პირებისაგან, თანაც ის იურიდიული პირია განსაზღვრული პასუხისმგებლობის ნიშნით. სწორედ, ამიტომ კორპორაციის პირობებს ჩვენს ქვეყანაში აკმაყოფილებს სააქციონერო საზოგადოებები და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აბრალავა ა. ტრანსნაციონალური კორპორაციების როლი გლობალიზაციის პროცესში, ქ „ეკონომიკა“ 2004.
2. ასათიანი რ. გლობალიზაცია: ეკონომიკური თეორია და საქართველო, თბილისი, 2011
3. გლობალიზაცია და საქართველოს ეკონომიკური განვითარება: გამოწვევები და შესაძლებლობები

სოსიალური ეკონომიკის პრობლემები

4. ხატიძე გ. ტრანსნაციონალური კორპორაციები და ადამიანის უფლებები, საერთაშორისო სამეცნიერო-მედიკალური ჟურნალი, 2016
5. ჯამაგიძე ლ. ტრანსნაციონალური კორპორაციების როლი მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის პროცესში, თბილისი, 2008
6. ჯავახიშვილი რ. ტრანსნაციონალური კორპორაციების როლი გლობალიზაციაში, სამეცნიერო-მედიკალური ჟურნალი, თბილისი, 2012.

The impact of transnational companies in the process of globalization

*Ina Egieva, PhD student
Georgian Technical University*

Summery

The outcomes of research by the modern world economy are its globalization. The transition from the national economy to the global economy is becoming more and more powerful, with transportation playing a crucial role.

In the era of globalization, the TNC factor is becoming increasingly important in the development of both the national and world economies. Direct investment helps to increase employment and reduce unemployment in the country, increase product competitiveness and strengthen foreign trade positions.

Keywords: Transnational corporations, globalization, transition economy.